

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
دانشکده پرستاری و مامایی

عنوان:

تبیین مفهوم حضورگرایی در پرستاری: طراحی و اعتباریابی ابزار

پایان نامه برای دریافت درجه دکتری تخصصی PhD در پرستاری

نگارنده:

محمد مهدی محمدی

استاد راهنما:

دکتر شکوه ورعی

اساتید مشاور:

دکتر ناهید دهقان نیری

دکتر آرزو راستی

تبیین مفهوم حضورگرایی در پرستاری: طراحی و اعتباریابی ابزار

چکیده

مقدمه و هدف: مفهوم حضورگرایی بیانگر کارکنانی می‌باشد که علی‌رغم وضعیت نه‌چندان مناسب (بیماری، وضعیت روانی نامناسب، خستگی مفرط و...) در محل کارشان حاضر می‌شوند. پیچیده بودن مفهوم حضورگرایی، چند بعدی بودن این مفهوم و گستردگی آن منجر به عدم آرایه‌ی یک تعریف واحد و همگانی از آن شده است. از سوی دیگر، ابزارهای به‌کارگرفته شده به منظور اندازه‌گیری حضورگرایی هر یک توأم با نواقصی هستند و تنها به اندازه‌گیری ناقص مفهوم حضورگرایی در کارکنان جمعیت عمومی می‌پردازند؛ به طوری که مفهوم حضورگرایی مورد اندازه‌گیری قرار نمی‌گیرد و در اکثر این ابزارها، جمعیتی که ابزار در آن ساخته شده است متفاوت از جمعیتی پرستاری است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تبیین مفهوم حضورگرایی در پرستاری و طراحی و اعتباریابی ابزار خاص این مفهوم، انجام شد.

روش کار: مطالعه‌ی حاضر یک مطالعه ترکیبی اکتشافی متوالی بود که در مرحله‌ی نخست آن، یک مطالعه‌ی کیفی بر اساس مراحل سه‌گانه‌ی الگوی تحلیل مفهوم هیبرید (مرحله‌ی نظری، کار در عرصه و تحلیل نهایی) انجام شد. در مرحله نظری، پایگاه داده‌های معتبر فارسی و انگلیسی شامل Pubmed، Web of Science، Proquest، EBSCO، Scopus، OVID، Cochrane Library، PsycINFO، Google Scholar، SID و Iranmedex مورد جستجو قرار گرفت. در مرحله کار در عرصه، با ۱۷ نفر از پرستاران، ۲۳ مصاحبه انجام شد که با ۶ نفر از آن‌ها، دو مصاحبه صورت گرفت؛ متن مصاحبه‌ها ضبط و در همان روز کلمه به کلمه تایپ و به عنوان داده اصلی تحقیق، استفاده شد. در مرحله تحلیل نهایی، یک تعریف جامع بر مبنی مراحل قبل، آرایه گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در مرحله‌ی نظری با استفاده از روش تحلیل محتوای متنی و در مرحله‌ی کار در عرصه به کمک روش تحلیل محتوای قراردادی انجام شد. پس از آن بر اساس نتایج حاصل از مرحله کیفی، به تدوین و سپس اعتباریابی ابزار سنجش میزان حضورگرایی در پرستاران، انجام شد. بدین ترتیب که، ویژگی‌های مفهوم که در مرحله‌ی اول مطالعه تبیین شده بودند، مجموعه‌ای از گویه‌ها استخراج شد. پس از آن، ویژگی‌های اعتبارسنجی ابزار با استفاده از روایی صوری، محتوا و سازه و هم‌چنین پایایی با روش‌های همسانی درونی و ثبات مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج: در مرحله‌ی نخست مطالعه، طبقات ماهیت حرفه‌ی پرستاری، پرستار بی‌پرستار و نظام روانی-رفتاری پرستار به عنوان پیشایندهای مفهوم حضورگرایی شناسایی شدند؛ همچنین طبقات تنیدگی در فعل مراقبت، تنیدگی در فاعل مراقبت و تنیدگی در بستر مراقبت به عنوان پیامد مفهوم و هر یک از طبقات حضور ناقص شناختی، حضور ناقص عاطفی و حضور ناقص حرکتی به‌عنوان ویژگی‌های اصلی حضورگرایی استخراج شد.

پس از آن، هریک از این ویژگی‌ها، به‌منظور تشکیل استخر گویه‌ها در مرحله‌ی دوم مطالعه مورد استفاده قرار گرفت و سپس در مرحله‌ی سوم مطالعه، به اعتباریابی گویه‌های تولید شده در مرحله‌ی قبل، پرداخته شد. در پایان مطالعه، ابزاری با ۱۷ گویه و سه بُعد (حضور ناقص شناختی، حضور ناقص عاطفی و حضور ناقص حرکتی) تولید شد که از ویژگی‌های اعتباریابی مطلوب برخوردار بود. بدین ترتیب که ابزار مورد نظر قادر بود ۵۶/۳۷۵ درصد از واریانس کل را تبیین کند. همچنین، ضریب آلفای کرونباخ و مک دونالد امگا به ترتیب ۰/۸۸۱ و ۰/۸۱۵ بود. ضریب همبستگی درون خوشه‌ای (ICC) نیز برای کل ابزار ۰/۹۷۲ گزارش شد که از فاصله‌ی اطمینان ۹۵ درصد ۰/۹۴۱ تا ۰/۹۸۷ برخوردار بود.

نتیجه‌گیری: مبتنی بر نتایج مطالعه‌ی حاضر، برای حضور مطلوب و ایده آل، حضور شناختی، حضور عاطفی و حضور حرکتی باید به‌طور کامل برآورده شوند و در صورتی که هریک از این سه حضور به‌طور ناقص برآورده شوند، حضورگرایی اتفاق می‌افتد. همچنین، از یک سو، ماهیت حرفه‌ی پرستاری است که پرستار را مستعد حضورگرایی می‌کند و از سوی دیگر، نظام روانی-رفتاری و بی پرستار ماندن پرستار است که حضور او را نامتعادل می‌سازد. در نهایت، مراقبت ارائه شده (فعل مراقبت) توسط پرستار (فاعل مراقبت) در سازمان درمانی (بستر مراقبت) به چالش کشیده می‌شود. علاوه بر آن، به کمک ابزار طراحی شده در این مطالعه امکان سنجش میزان حضورگرایی در پرستاران از طریق یک ابزار که دارای ویژگی‌های اعتباریابی مطلوب است، فراهم گردید. این مطالعه ضمن تبیین مفهوم حضورگرایی در پرستاری، مدیران سلامت را یاری می‌کند تا در خصوص آنچه زمینه‌ی بروز حضورگرایی در پرستاران را فراهم می‌سازد، آگاهی یابند. همچنین، به کمک ابزار ساخته شده در این مطالعه، می‌توان زمینه‌ی طراحی یک نظام سنجش حضورگرایی در پرستاران ایران را فراهم ساخت.

کلمات کلیدی: حضورگرایی؛ پرستاری؛ مطالعه کیفی؛ ویژگی‌های روانسنجی

Teheran University of Medical Sciences

School of Nursing and Midwifery

Title:

**Exploring the Concept of Presenteeism in Nursing:
Scale Development and Validation**

**A dissertation submitted as partial fulfillment of the requirements for Doctor of
Philosophy (PhD) Degree**

By

Mohammad Mehdi Mohammadi

Supervisor

Dr. Shokoh Varaei

Consultants

Dr. Nahid Dehghan Nayeri

Dr. Arezoo Rasti

2021

Exploring the Concept of Presenteeism in Nursing: Scale Development and Validation

Background & Aim: The concept of presenteeism refers to employees who are present at their workplace despite their not good condition (illness, poor mental state, extreme fatigue, etc.). The complexity of the concept of presenteeism, the multidimensionality of this concept, and its breadth have led to the failure to provide a single and universal definition. Moreover, the tools used to measure presenteeism are flawed and by these tools, the concept of presenteeism is measured in the staff of the general population; In a way that, the essence of the concept is not measured, and the population in which the tool is made is different from the nursing population. Accordingly, the present study was conducted to explore the concept of presenteeism in nursing and design and validate the specific tools of this concept.

Methods: The present study was an exploratory sequential mixed study. At the first stage, a qualitative study was conducted based on the three phases of the hybrid concept analysis model (theoretical phase, field work, and final analysis). In the theoretical phase, valid Persian and English databases including Pubmed, Web of Science, Proquest, EBSCO, Scopus, OVID, Cochrane Library, PsycINFO, Google Scholar, SID, and Iranmedex were searched. In the fieldwork phase, In the field work phase, 23 interviews were conducted with 17 nurses and 6 of them were interviewed twice. Interviews were audio-recorded and transcribed verbatim on the same day and used as the main research data. In the final analysis phase, a comprehensive definition based on the previous steps was presented. Data analysis was performed in the theoretical phase using the textual content analysis method and in the field work phase using the conventional content analysis method. Then, based on the results of the qualitative stage, the quantitative stage of the study was conducted to design and validate an instrument for measuring presenteeism in nurses. To this end, based on the attributes of the concept, a set of items was extracted. Then, the psychometric properties of the instrument were examined using face validity, content validity, construct validity, internal consistency, and stability methods.

Findings: In the first stage of the study, the categories of “nursing professional nature”, “the nurse without a nurse” and “psycho-behavioral system of the nurse” were identified as the antecedent of presenteeism; Moreover, the categories of “stress in the act of care”, “stress in the caregiver” and “stress in the context of care” were extracted as a consequence of the concept. Furthermore, the categories of “imperfect cognitive presence”, “imperfect emotional presence” and “imperfect movement presence” were extracted as the main attributes of presenteeism. Then, each of these attributes was used to design the instrument of presenteeism in the second stage of the study (quantitative stage). At the end of the quantitative stage, an instrument with 17 items and three dimensions (imperfect cognitive presence, imperfect emotional presence, and imperfect movement presence) was designed that had the desired validation characteristics. Thus, the instrument was able to explain 56.375% of the total variance. Also, Cronbach alpha and McDonald omega coefficients were

0.881 and 0.815, respectively. The intraclass correlation coefficient (ICC) was also reported to be 0.972 for the whole instrument, which had a 95% confidence interval of 0.941 to 0.987.

Conclusion: Based on the results of the present study, for an ideal presence, cognitive presence, emotional presence and movement presence must be fully met, and if any of these three presences are incompletely met, presenteeism occurs. Moreover, on the one hand, the nature of the field in which the nurse is educated predisposes him/her to presenteeism, and on the other hand, it is the psycho-behavioral system and the nurse's lack of a nurse that makes his/her presence unbalanced. Finally, the care provided (act of care) by the nurse (caregiver) in the health organization (context of care) is challenged. In addition, with the help of the instrument designed in this study, it was possible to measure the degree of presenteeism in nurses through an instrument that has the desired psychometric properties. This study, while explaining the concept of presenteeism in nursing, helps health managers to be aware of what provides the basis for the occurrence of presenteeism in nurses. Furthermore, with the help of the instrument designed in in this study, it is possible to design a system for measuring presenteeism in Iranian nurses.

Keywords: Presenteeism, Nursing, Qualitative study, Psychometric properties